

Position Paper

23 april 2015

Het uitlenen van e-boeken door de openbare bibliotheek

E-boeken als middel

De bibliotheek bevordert lezen, pakt laaggeletterdheid aan, biedt een leven lang leren, kennis en educatie, laat mensen kennis maken met literatuur, kunst en cultuur, en fungeert als ontmoetingsplek. De bibliotheek vervult als grootste publieksvoorziening een belangrijke maatschappelijke rol en is een onmisbare schakel in de huidige gedigitaliseerde samenleving. Digitalisering brengt maatschappelijke uitdagingen met zich mee en de bibliotheek dient op deze ontwikkelingen in te spelen om haar maatschappelijke rol te kunnen blijven vervullen. Om mee te kunnen gaan in deze ontwikkeling is het van belang dat de openbare bibliotheek toegang biedt tot digitale content, zoals e-boeken.

Naar verwachting zal het marktaandeel van e-boeken in 2025 tussen de 40 en 60% liggen¹. Het is de wettelijke taak van de openbare bibliotheek om mensen een goede toegang tot informatie te verschaffen en daar hoort tegenwoordig ook een goede toegang tot digitale informatie en het uitlenen van e-boeken bij. Kinderen op basisscholen leren werken op *tablets* en worden wegwijds gemaakt in de digitale wereld. Zeker de nieuwe generaties zullen naast fysieke boeken steeds vaker e-boeken willen lezen. Om de maatschappelijke functie van de openbare bibliotheek te kunnen voortzetten is het cruciaal dat e-boeken gemakkelijk kunnen worden uitgeleend aan de leden.

Bovendien levert toegang tot e-boeken een bijdrage aan de economische ontwikkeling door creativiteit en kennisuitwisseling. Het auteursrecht mag daarin geen belemmering vormen. Het is belangrijk dat er meer ruimte komt voor creatieve ontwikkelingen die nodig zijn voor economische ontwikkeling. Dit is ook een belangrijk uitgangspunt van de Europese Commissie in de hervorming van de Digitale Eengemaakte Markt.

Om dit mogelijk te maken is het van belang dat het auteursrecht wordt hervormd, want de leenrechtregeling is op dit moment in de praktijk niet van toepassing op e-boeken. Het leenrecht is onderdeel van het auteursrecht en maakt uniforme afspraken over het uitlenen van boeken mogelijk waarbij een vergoeding aan de auteurs wordt betaald. De leenrechtregeling zou ook in de praktijk van toepassing moeten zijn op e-boeken, om ze beter toegankelijk te maken voor de burger. Momenteel is er discussie over of de definitie van uitlenen binnen het leenrecht zich uitstrekt tot het uitlenen van e-boeken, vandaar dat dit expliciet zal moeten worden opgenomen in de richtlijn.

Context leenrecht

Openbare bibliotheken mogen alle fysieke boeken die ze hebben aangeschaft, uitlenen aan hun leden. Dit mag onder de voorwaarde dat er een billijke vergoeding wordt betaald aan de rechthebbenden. Bibliotheken hoeven geen toestemming te vragen aan de rechthebbenden om boeken uit te lenen. Dit is het leenrecht.

De leenrechtregeling is op dit moment in de praktijk niet van toepassing op e-boeken. Dit betekent dat bibliotheken niet zonder toestemming e-boeken uit mogen lenen, maar dat toestemming moet worden gevraagd aan de rechthebbenden alvorens het e-boek uit te lenen. Er worden afspraken gemaakt over de looptijd dat een boek uitgeleend mag worden aan de leden. Wanneer geen overeenstemming kan worden bereikt met de aanbieder, kunnen e-boeken niet worden uitgeleend. Doordat per uitgever afspraken gemaakt moeten worden over het uitlenen van e-boeken, is het aanbod van e-boeken aan de gebruiker niet uniform. Dit is slecht uit te leggen aan de leden van de bibliotheek.

¹ De bibliotheek levert waarde: strategie 2012-2016, p. 18

Hervorming van het auteursrecht

Voor goede dienstverlening van de bibliotheek aan haar klanten is het van belang dat de leenrechtregeling ook van toepassing is op de e-boeken. De huidige praktijk van aparte afspraken maken per e-boek is te omslachtig. Voor het uitlenen van fysieke boeken is een leenrechtafdracht voldoende en bibliotheken zouden auteursrechtelijke verplichtingen voor digitale boeken ook met een leenrechtafdracht moeten kunnen voldoen.

Om dit te kunnen realiseren moet bij de herziening van het auteursrecht in de Auteursrechtlijn 2001/29 een uitzondering worden opgenomen voor het uitlenen van e-boeken, zodat voor het uitlenen van e-boeken door bibliotheken dezelfde uitzondering geldt als voor het uitlenen van fysieke boeken door bibliotheken, namelijk dat alle aangeschafte boeken door bibliotheken mogen worden uitgeleend. Daarnaast moet in de Leenrechtlijn 2006/115 de definitie van 'uitlenen' in artikel 2 zo worden aangepast dat het uitlenen van e-boeken expliciet onder de definitie valt.

De rol van de openbare bibliotheek

De digitalisering heeft ervoor gezorgd dat er een overvloed aan informatie is, en dat informatie steeds sneller beschikbaar is. De bibliotheek heeft als taak mensen in de overvloed van informatie te helpen door te selecteren en door hen te helpen media- en informatievaardigheden te ontwikkelen. De bibliotheek wil dat alle mensen volwaardig kunnen meedoen in de samenleving. De eigen kracht en de zelfredzaamheid van de burger staan centraal in de huidige participatiesamenleving en het is van groot belang dat burgers zichzelf kunnen redden. Daarvoor zijn basisvaardigheden een vereiste. Met een breed aanbod kan de bibliotheek iedereen helpen om zich te ontwikkelen en deze basisvaardigheden te verkrijgen. De bibliotheek moet deze maatschappelijke rol kunnen blijven vervullen.

Conclusie

De bibliotheek is een instelling die burgers diensten levert waardoor zij zelfredzaam kunnen zijn, iets wat van groot belang is in de huidige geïndividualiseerde samenleving. Om haar rol in de maatschappij te kunnen blijven vervullen is het belangrijk dat de bibliotheek meegaat met de digitalisering van de maatschappij. Voor de bibliotheek en haar leden is toegang tot een digitale collectie essentieel. De leenrechtregeling moet ook van toepassing worden op e-boeken, wat vraagt om een herziening van het auteursrecht. Daarom zou bij de herziening van het auteursrecht aan de uitzondering voor het uitlenen van fysieke boeken het uitlenen van e-boeken moeten worden toegevoegd.

Voor informatie:

Mail vereniging@debibliotheken.nl